

УДК 633.31/37(477.7)

©2012

Л. К. Антипова, доктор сільськогосподарських наук
Миколаївський державний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ РОСТУ БАГАТОРІЧНИХ ЗЛАКОВИХ ТРАВ У ПІВДЕННОМУ СТЕПУ УКРАЇНИ

Наведено дані лінійного росту рослин у висоту багаторічних злакових трав на півдні України. Визначено кращі з них для використання в якості газонних.

Ключові слова: *костриця, житняк, стоколос, райграс, пажитниця багаторічна, роки життя, динаміка росту рослин.*

Постановка проблеми. Багаторічні трави на півдні України використовують як на зелені корми, сіно, так і для озеленення в населених пунктах зон активного відпочинку, шкіл, дитячих ігрових та спортивних майданчиків, парків, скверів, присадибних ділянок. Одним із складових озеленення є створення газонів. За результатами спостережень фахівців, газон в саду виконує різноманітні функції. Це є покращення мікроклімату ділянки; підтримання оптимального рівня вологості біля поверхні ґрунту; поглинання вібрації, шуму та пилу; очищення повітря від шкідливих бактерій. Завдяки частим підкошуванням пригнічується ріст бур'янів. Трава, що залишається після скошування газону, є цінним органічним добривом [1 – 4].

Не всі газони однакові, їх існує декілька видів: газон партерний, звичайний, спортивний, лучний, спеціальний [5]. Газони створюють зі злакових трав, здатних пристосуватися до будь-яких умов. До них належать вівсяниця (костриця) червона (*Festuca rubra* L.), райграс пасовищний (*Lolium perenne* L.), польовиця лучна (*Agrostis stolonifera*) [2, 3, 5, 6].

Проте досліджень щодо формування врожайності газонних трав у посушливих умовах південного Степу проведено недостатньо, що і обумовило здійснити визначення росту і розвитку різних видів трав та проаналізувати окремі дані, отримані в експериментальній роботі Миколаївського державного аграрного університету щодо цього питання.

Мета досліджень – визначити формування продуктивності окремих видів та сортів багаторічних злакових трав у посушливих умовах південного Степу України, щоб кращі з них запропонувати для газонів при озелененні населених пунктів та присадибних ділянок.

Умови і методика проведення досліджень. Спостерігали ріст і розвиток багаторічних злакових трав у Миколаївському ДАУ (на колекційному розсаднику). Ґрунт – чорнозем південний. Площа ділянок – 6 м², трира-

зове повторення. Для вимірів обирали по 10 рослин з 1 і 3 повторень кожного виду та сорту досліджуваних трав.

Оригіноматором всіх досліджуваних видів і сортів трав є Інститут кормів НААН. Висівали трави напровесні у 2010 і 2011 рр. Проводили спостереження за ростом і розвитком костриці різних видів, житняка гребінчастого, стоколосу безостого, райграсу середнього, пажитниці багаторічної та ін.

Погодні умови у роки проведення досліджень були більш-менш сприятливими для формування належного рівня врожаю трав. За вегетаційний період (квітень-серпень) середньодобова температура повітря у 2010 р. становила 19,9°C, у 2011 р. – 20,5°C за середньо багаторічного значення 18,1°C. Більш забезпечені опадами були рослини у 2010 р. (238,4 мм за період квітень-серпень) порівняно з 2011 р. (136 мм за норми 206 мм).

Результати досліджень. Встановлено, що багаторічні трави є не тільки якісним кормом для тварин, але деякі з них більш доцільно використовувати для створення різних видів газонів. Для того, щоб газони були довговічними, стійкими, перш за все необхідно створити міцну дернину, висіваючи багаторічні трави з різних біогруп. Правильно підібрані травосуміші із трьох-чотирьох видів відрізняються більшою тіневитривалістю, ніж будь-який один вид трави.

За посушливих умов на Півдні України багаторічні злакові трави у перший рік життя ростуть дуже повільно, тому дуже засмічуються бур'янами. На другий рік вегетації ріст рослин у висоту більш прискорений.

Визначено, що в перший рік життя більш швидкими темпами серед досліджуваних видів і сортів костриць наростає вегетативна біомаса рослин костриці очеретяної сорту Ода. В липні 2010 р. (за сівби 23 березня 2010 р.) їх висота складала 25–26 см, тоді як у костриці червоної (сорт Агата і Янка) – 17, а сорту Айра – ще менше (14–15 см). Серед костриць найшвидше формувалася надземна біомаса і спостерігався більш швидкий ріст рослин у висоту костриці тонколистої сорту Барва – 19 см.

Закономірності росту і розвитку рослин на другий рік життя трав залежно від сортів дещо змінилися. Але в цілому, як і в перший рік вегетації, рослини костриці очеретяної переважали за висотою кострицю червону та тонколисту.

При замірах визначено, що висота окремих злакових трав у другій п'ятиденці червня місяця 2011 р. (фаза колосіння) була такою: пирій середній (сорт Хорс) – 102 см, житняк гребінчастий (сорт Петрівський) – 75 см, райграс високий (сорт Дронго) – 133 см, тимофіївка лучна (сорт Витава) – 70 см, лисохвіст лучний (сорт Криничний) – 97 см, стоколос безостий (сорт Вячеслав) – 118 см.

Згідно повідомлення [7], в Лісостепу і на Поліссі, костриця очеретяна (*Festuca arundinaceous* Schreb) – це нещільнокущовий, верховий злак озимого типу до 180 см заввишки. В травостой утримується 10–15 років.

За нашими даними, в посушливих умовах півдня України, висота рослин костриці очеретяної другого року життя на період колосіння значно менша і цей показник коливається в межах 103–105 см (рис. 1).

За спостереженням вчених, у травостой цієї рослини переважають численні розеткові прикореневі вегетативні пагони з вузькими, вздовж складеними листовими пластинками завдовжки 30–60 см, завдяки яким формується травостой значної щільності [8].

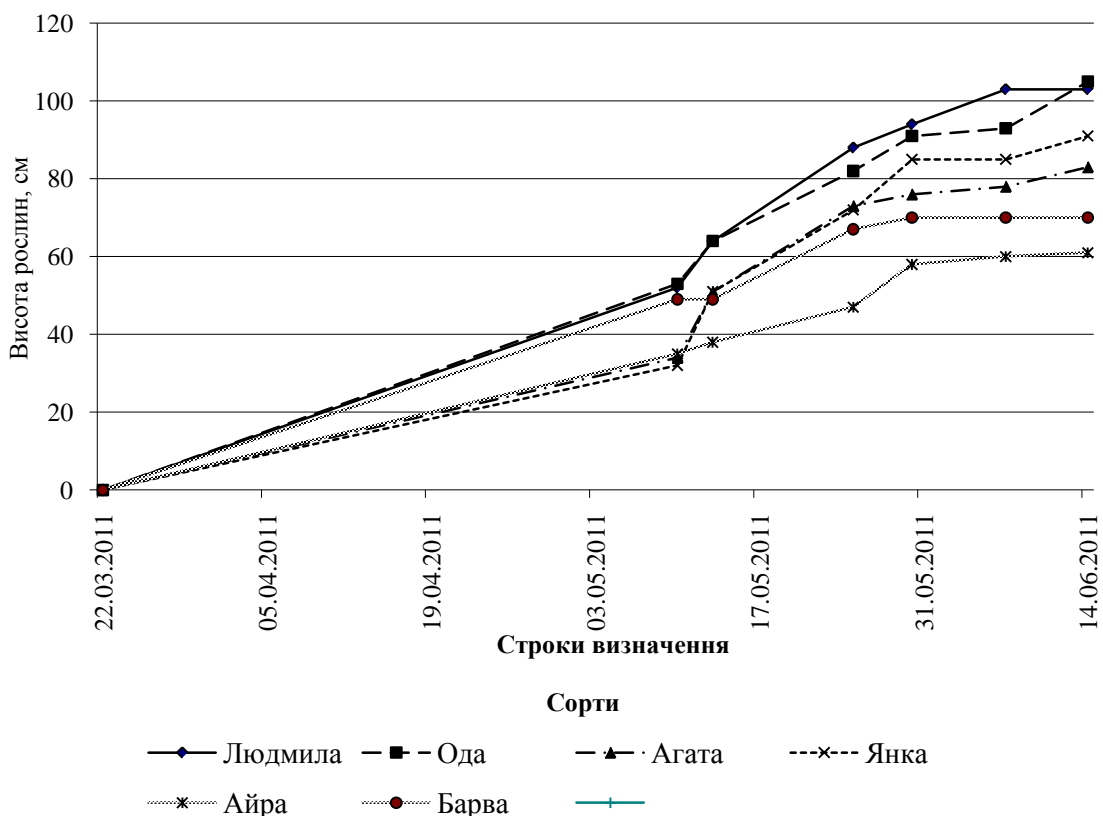

Рис. 1. Динаміка лінійного росту рослин у висоту сортів костриці другого року життя (Миколаївська область)

Костриця червона (*Festuca rubra* L.), нещільнокущовий низовий злак озимого типу, має кореневищні і кореневищно-нещільнокущові форми. За достатньої кількості вологи в Лісостепу і на Поліссі стебла формуються заввишки 30–100 см. Суцвіття – рихла, після цвітіння стиснута волоть завдовжки 9–12 см. У рік сівби розвивається надто повільно. У травостой утримується понад 10 років. З весни і після скошування швидко відростає [6, 7].

При створенні газонів перевагу надають різним видам костриць: овецій, червоній, очеретяній. Костриця червона володіє меншим довголіттям, дернина у неї менш щільна і міцна, але в той же час навіть за сильної посухи

вона довше інших видів залишається зеленою; росте на малородючих піщаних ґрунтах. До переваг цього злаку відноситься те, що травостій володіє сильною, оздоровлюючою повітря дією.

За нашими даними, у зв'язку з недостатньою для трав кількістю вологи в умовах південного Степу України та високим температурним режимом, висота рослин костриці червоної другого року життя коливається в межах 61 см (сорт Айра) – 91 см (сорт Янка).

Висновок. Костриці червона та тонколиста найбільше підходять для вирощування на партерних газонах, а для звичайних газонів, за якими потрібен менший догляд, у сумішках з кострицею очеретяною. Доцільним є включення у сумішки газонних трав житняку гребінчастого, райграсу середнього, костриці овечої.

Бібліографічний список

1. Чоха О. В. Газонні покриття м. Києва / О. В. Чоха. – К.: Фітосоціоцентр, 2005. – 288 с.
2. Мазина И. Г. Создание газонов и уход за ними / И. Г. Мазина, А. Д. Жирнов. – К.: ГАККиИ, 2001. – 41 с.
3. Воронова О. В. Сам себе ландшафтный дизайнер / О. В. Воронова. — М. : Эксмо, 2010. – 184 с.
4. Розмари Александер. Практическая энциклопедия садового дизайнера / Пер. с англ. – М.: ЗАО «БММ», 2009. – 320 с.
5. Резько И. В. Благоустройство участка от ландшафтного дизайна до садовых построек. Большая энциклопедия / И. В. Резько – М.: Харвест, 2010. – 224 с.
6. Утеуш Ю. А. Кормові ресурси флори України / М. Г. Лобас. – К.: Наукова думка, 1996. – 222 с.
7. Петриченко В. Ф. Лучне кормовиробництво і насінництво трав / В. Ф. Петриченко, П. С. Макаренко. Посіб. для с.-г. вузів. – Вінниця: Діло, 2005. – 227 с.
8. Ипполитова Н. Я. Планировка и цветочный дизайн участка / Н. Я. Ипполитова – М.: ЗАО "Фитон +", 2003. – 190 с.

Антипова Л. К. Особенности роста многолетних злаковых трав в южной Степи Украины // Корми і кормовиробництво. – 2012. – Вип. 74. – С. 61–64.

Приведены данные линейного роста растений у высоту многолетних злаковых трав на юге Украины. Определены лучшие из них в качестве газонных.

Antipova L. K. Peculiarities of the growth of perennial cereal herbages in the southern Steppe of Ukraine // Feeds and Feed Production. – 2012. – Issue 74. – P. 61–64.

Data on the linear growth of perennial cereal herbages in height in the south of Ukraine is given. The best of them as lawns are determined.